

Nový věk

Dřímá to v nás jako nějaká potvora, která čeká na svoji příležitost. Útoky a vášně zaměřené proti Romům nabývají na intenzitě a záludnosti. Obava z vytváření atmosféry strachu, kterou dokáže vyvolat šikovnou rétorikou i jednotlivce, trvá! Fanatičtí demagogové, jež jsou schopni působením na city záměrně vyvolat vlny násilí, jsou stále mezi námi...!

Minulost?

Budoucnost?

*

Televizní diskusní pořad - ***Otázka, diskuse, odpověď*** - byl v plném proudu. Kolem velikého kulatého stolu seděli politici a odborníci na dané téma, zástupci Romů i majitel činžovního domu spolu s primátorem městečka. Odpovídali na všetečné otázky moderátorky Valérie Málkové.

Ožehavé téma bylo vděčné.

Problémy, jež měli Češi s Romy a Romové s Čechy, diváky přitahovaly. Diskutující navrhovali různá řešení. Přeli se, mnohdy překřikovali, ale nebyli s to se v klidu shodnout. Padala vzájemná obvinění. Diváci se bavili a čas plynul.

Nastala komerční část.

Prostřednictvím internetu, počítače a videoprojekce dostávali slovo televizní diváci. Mohli položit hostům po jedné otázce.

Příležitosti pochopitelně využívali hlavně ti, kteří se chtěli zviditelnit. Pořad ztrácel na kvalitě, jenže o to víc získával na autentičnosti.

Málokdo však přišel s něčím, co by diskutující přimělo alespoň k zamyšlení. Najít konkrétní záchytný bod, který by opravdu pomohl nalézt společnou řeč, bylo takřka nemožné.

Čas zvolna plynul.

Palivo vyhořelo.

Moderátorce se nechťelo dál příkládat, leč musela. Stále zbývalo dost času. Bylo nutné jej vyplnit.

„Další dotaz prosím,“ pohlédla k dramaturgům.

Projektor zamžikal a ozval se hlas. Doprovázel ho zcela čistý obraz mladého kluka. Rošťárna mu koukala z očí. Určitě chodil do základky.

„Dobrý večer. Chtěl bych...“

„Rádi bychom si poslechli tvůj dotaz, chlapče,“ nekompromisně ho přerušila. „Ale přece jenom, pusť k počítači tátu. Tenhle pořad je pro dospělé.“

Netrpělivě se usmívala.

„Jsem skoro dospělý,“ nedal se hoch odbýt. „Dívám se na vaše pořady dost dlouho, ovšem nikde jsem nezaregistroval, že by byl limitovaný věkem...“

„Některá pravidla jsou nepsaná!“ odbyla ho stroze. „Měl bys jít na hřiště,“ vyzvala ho, aniž by si uvědomila pozdní hodiny...

Nevítaný účastník debaty sevřel rozhořčeně rty: „Kdybych mohl vstát ze svého vozíku, dávno bych to udělal, to mi věřte. Proto mám čas sledovat vaše pořady. Při jednom z nich pan Faldr prohlásil, že moudrost člověk nezískává věkem, nýbrž, že se s ní rodí. Takže věk není rozhodující...“

Moderátorka se rozpačitě rozhlédla. Někteří hosté jeho žádost podpořili. Dokonce i přihlížející obecenstvo projevilo souhlas.

Svolila.

„Dobře, dostal jsi mě. Jak zní tvá otázka?“

Výčitky z tváře malého diskutéra zmizely a na okamžik se zatvářil jako starý lišák.

„Dozvěděl jsem se,“ spustil, „že význam slova Rom lze volně přeložit jako člověk Rom. A tak mě napadlo učinit prohlášení.“

„Prohlášení? Udivuješ mě. Jaké prohlášení?“

„O Romech přece.“

„Vlastně ano, máš pravdu, můžeš nám ho přednést. Jsem opravdu zvědavá.“

„Dobře tedy: **Prohlašuji, a tím vyjadřuji svoje sympatie k Romům, že i já jsem člověk, stejně tak jako oni.**

A moje otázka pro všechny přítomné hosty zní:

Byli byste ochotni se k tomu prohlášení připojit a podpořit ho svým podpisem? Takový podpis známé osobnosti má přece daleko větší váhu, oproti pouhému řečnění. Pomůže široké veřejnosti snadněji překonat bariéru předsudků, která se v ní za dlouhá léta nashromáždila.“

Valérie Málková byla viditelně zaskočená.

„Zajímavá otázka,“ připustila. „Velmi zajímavá...“

Pak se obrátila k politikům: „Co tomu říkáte, pánové? Přestaneme řečnit? Otázka je naprosto jasná.

Podpořili byste tohle prohlášení? Ano, nebo ne?“

A hned nato jednoho po druhém vyzývala k vyslovení odpovědi. Všichni začali, překvapivě ochotně, projevovat souhlas.

Nemohli odpovědět ne.

Zato souhlasit s nějakým klukem, to ano, to mohli. A nezdálo se jim to ani trochu nebezpečné. Najednou byla většina z nich největšími přáteli Romů.

Pokrytectví moderátorku nijak nepřekvapilo, neboť zažila v podobných diskusích ledacos. Zajímavější byla tvář v monitoru.

„Chlapče. Tvoje otázka byla, vzhledem k tvému věku, překvapivě věcná a výstižná. Vyjadřuje víc, než si lze domyslet, a navíc jsi dokázal, že to jsi právě ty, kdo se s moudrostí narodil. Děkuji.“

Vzápětí ho oslovila znovu.

„Málem bych zapomněla. Prozradíš nám svoje jméno?“

„Věk. Nový Věk... Promiňte,“ omlouval se. „Tak mi říkají kluci ve škole podle jedné firmy. Ve skutečnosti jsem Josef Nový. To je moje správné jméno.“

„Tedy Josef Nový? A jak ti říkají doma?“

„Obyčejně. Pepík. Jak jinak?“

„Vidím, že máš smysl pro humor, Pepíku.“

„To jo, to mám. Víte, náš učitel matematiky říkal, že vážné věci se mají brát s humorem a veselé naopak vážně. Protože tak je snáz pochopíme. Vždycky povídal: »Je to pravda, jako že jedna a jedna nejsou dva, ale dvě.«“

„Vidím, že jsi i filozof...“

„To ten učitel, Bořek se imenuje. Učil nás mimochodem, že ždíbec rasismu je v každém z nás, ovšem že civilizovaný člověk ho musí umět potlačit.“

Napětí v televizním studiu pominulo a nahradila ho docela příjemná nálada. Usmíval se dramaturg, kameraman i režisér, který všechno sledoval na svém monitoru. A okolo sedící diváci jakbysmet.

„Pepíku,“ zeptala se s úsměvem i paní Málková. „Co víš o Romech?“

Zvážněl. Na čele se mu objevilo několik přemýšlivých vrásek.

„No... Moc toho není. Třeba to, že se mnou jeden chodí do třídy. Říkají mu Janko. Nikdo s ním nechťel kvůli jeho romství sedět, a proto, jelikož jsem vstřícný, skončil u mě. Víte, ani já jsem z toho neměl radost. Zprvu jsme po sobě jen tak nedůvěřivě pokukovali a teprve později jsme občas mezi sebou prohodili pár slov. Časem jsme se ale skamarádili. Zavínil to on sám. Jako kdyby ve zdi mezi námi pootevřel zakletá dvířka. Začali jsme si rozumět. Zjistili jsme, že máme dost společných zájmů, které nás daly dohromady. Pozval mě k nim domů. Že prý mě chce vidět jeho dědeček. Naši mi to zakázali.“

„Ať tě ani nenapadne jít k cikánům!“ zlobili se. „Ještě něco chytíš a za chvíli bychom jich tu mohli mít dvacet!“

Řekl jsem mu to a on kvůli tomu úplně přestal mluvit. Bylo mi ho líto, tak jsem se odhodlal.“

„Cože, ty jsi je navštívil?“

„Ano, Janko mě k nim vzal.“

„Jak reagovali vaši?“

„Nic nevědí,“ vykládal horlivě Pepík. „Nejdřív jsem se zdráhal, ale nakonec jsem se nechal přemluvit.“ Chvilí se zarazil, aby nabral dech.

„Jejich dům je zvenčí šedivý a smutný,“ pokračoval. „Místnost, do které jsme vešli, byla naopak veselá, hezky barevná a plná roz dováděných dětí. Když nás spatřily, zarazily se a s otevřenými pusami na nás koukaly. Pak odkudsi přišel mohutný muž v brýlích. Zatleskal a poslal všechny ven. Přistoupil blíž ke mně a zkoumavě si mě prohlížel.“

„Jsi Gadžo, že? No a co? S Gadži sice moc nepečeme, ale ty jsi kamarád tuhle našeho Janka, takže i můj. Nikdo ti tu nezkríví vlas. Pojď dál, Jožo.“

Vešli jsme a on nás usadil do křesel. Znenadání na mě namířil ruku a zvýšil hlas: »Tyhle bílý potvory mi zkrátily život aspoň o deset let.«

To mi nabízel cigaretu a já zjistil, že i oni mají smysl pro legraci. Nevzali jsme si ani jeden.

„Je vidět, že jsi rozumný. Vítám tě. Janka jsem to též odnaučil, nemusíte dělat stejný blbosti jako my, staří pitomci. Zeptat se musím. V tomhle baráku vládne demokracie, kterou určuji já, a ta platí pro všechny, i pro děti. Když jsem řekl deset let, nedělám si legraci. Mám v sobě couváka, vím to... Ale k doktorům mě nikdo nedostane, ti by to spíš urychlili.“

Potom sundal housle, které visely na zdi: »Vím, že Jankovi někdy pomůžeš s úkolem, a za to ti jsem vděčný. Zahraj ti na housle. To je můj druhý hlas. Napřed ti povím tolik, my to s vámi nemáme jednoduché. Spousta nás je zaostalých, jelikož nás ke škole nikdo nevedl, a je mi jasné, že abychom mezi vámi obstáli, musíme být naopak chytřejší a šikovnější než vy. O tohle to máme těžší. Všem našim chalánům kladu na srdce: – Nekrad! Plat, co máš, a budeš se mít dobře. K tomu se snaž něčemu přiučit, ať můžeš vdělávat! Potom můžeš žít na plný úvazek a ze života něco mít. Samozřejmě v mezích zákona. Přitom musíš myslet na svoje děti a na rodiče. – «

Nato zahrál krásnou melodii.

»To je ode mě všechno.« Sdělil nám, když dohrál. »Už si můžete jít po svém.«

Tak jsme šli.“

Na všechny včetně moderátorky slova zapůsobila.

„Docela by mě zajímalo, Jožo, a stejně i přisedící, čím se živí? Mají zaměstnání?“

Pepík se zavrtěl.

„Moc toho nevím. Nechtěl jsem zbytečně vyzvídat. V rychlosti vám povím, co vím. Jeden Jankův strýc má obchodního ducha, a tak si pronajal hospodu.

»Musíš se tam podívat,« na mě Janko a já, protože mám rád dobrodružství, jsem souhlasil. Hospoda je až na samém konci našeho města. Jmenuje se *U cikána*. Je tam spousta zajímavostí. Mě hned zaujal nápis nad vchodovým průčelím: *Tato hospoda byla původně určena pouze pro bílé*. A pod ním je jiným písmem dopsáno: *Ale mohou i jiné národy*.

„Přišlo mi to nesmyslné, ale postupně mi došlo. Nebo si představte, že ve výčepu točí jediné Kofolu, černé pivo a Granát. Z lihovin výlučně Fernet a *Pravý cikánský rom*. Má barvu Fernetu a chutná jako Tuzemák. Mají i zvláštní místnost pro kuřáky: *Smokie Room*. Když jsem šel na WC, překvapily mě nápisy na dveřích: *dámský a pánský rOOm*.“ Pepík narychlo vzpomínal, co ještě říct.

„Každý pátek pořádají akci: *Klub integrovaných Romů*, kde si může každý, a nejenom Rom, za mírný poplatek předvést svoje výrobky všeho druhu. Janko například vystavoval svoje figurky, které vyřezává ze dřeva, a měl ohromnou radost, když se líbily. Jeden jeho kamarád dokonce zpíval. *U cikána* zaměstnávají většinou členy jejich rozvětvené rodiny. Jediný gadžo je bývalý sládek pivovaru, kterého propustili, i když mu zbývalo necelý rok do důchodu. *U cikána* ho rádi vzali. A on se jim za to stará o pivo a příležitostně vypomáhá jako vyhazovač.“

„A jak vycházejí s ostatními lidmi?“ vložila se s otázkou moderátorka. „Mívají mezi sebou rvačky?“

„I to mě zajímalo; mimochodem, ta otázka mi připomněla ty dva nápisy na fasádě. Ten strejda povídal, že se moc neliší od jiných podobných podniků. Prý se tam občas trochu semele dobro se zlem, ale sládek si zatím dokázal poradit.“

„Říkáš, že se občas semele dobro se zlem?“

„Ano, tak to povídal. Kromě těch dvou tam jsou zaměstnání tři další Romové. No a ostatní, na které se nedostalo, se protloukají různé po brigádách.“

Pepík se odmlčel.

„To nám to uteklo, že, pánové?“ otočila se k hostům.

Měla pravdu. Politici se očividně bavili. Pro ně, jindy tolik nepříjemný pořad, utekl jako voda.

„Pepíku, nevěřila bych, že rozhovor s tebou zabere bezmála půlku pořadu. Ale stalo se a musím přiznat, že nelituji. Byl jsi nečekaně věcný, přínosný a přitom zábavný. Bohužel čas vypršel, nezbývá mi, než ti poděkovat.“

„Já děkuji vám, že jste mě vůbec nechala promluvit,“ šibalsky se zatvářil Pepík. „Konečně mohu jít na hřiště.“

Sebral se a odešel.

Obraz se znovu rozkmital a zmizel.

„Ty rošťáku...“ zašeptala paní Málková a pohnula hlavou.

Potom zlehka zatleskala.

„Vážení hosté a televizní diváci, náš čas je u konce...“

Mezitím k ní přistoupil dramaturg studia, cosi jí v rychlosti řekl a podal jakousi listinu.

Ta ji udiveně přelétla.

„Uklidněte se prosím! Je to překvapení. Nebudete mi věřit, právě mi doručili řádně sepsané a právně stvrzené prohlášení toho chlapce. A já vás vyzývám, připojíte se k Jožovi? Jste ochotni stvrdit jeho prohlášení svým podpisem?“

Hlavy ztichly a pomalu se k ní otočily...

-

Konečně se ledy pohnuly

řeka poteče správným směrem

proud vyčistí břehy

odplaví staré nánosy předsudků -

postavme most...!